

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 351.85(477)

Колодій А. М. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, директор навчально-наукового інституту «Юридичний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6647-700X>

Охорона культурної спадщини в Україні: правові аспекти

Рец. на кн.: Мазур Т. В. Правова охорона культурної спадщини в Україні : монографія. Київ : Парлам. вид-во, 2020. 432 с.

Охорона культурної спадщини дедалі частіше цікавить світову спільноту. Нині її сприймають не як відокремлену спадщину певного народу, а як спадщину людства, що має певні національні, регіональні чи інші особливості. У цьому контексті культурна спадщина України є складовою європейської та світової культурної спадщини, а її охорона має відповідати тим міжнародним нормам і стандартам, які розроблені ООН та її спеціалізованою установою ЮНЕСКО, Радою Європи й іншими міжнародними організаціями, членом яких є наша держава.

Монографічне дослідження Тамари Мазур присвячене аналізу правового забезпечення охорони культурної спадщини в Україні та національним традиціям цієї охорони, які дослідниця виводить із часів Української революції 1917–1921 років і появи перших державних пам'яткоохоронних органів у складі уряду Української Народної Республіки. Досліджуючи охорону культурної спадщини в різні періоди впродовж ста років, Тамара Мазур висвітлює особливості саме української пам'яткоохоронної правової політики, які існували навіть у радянський період, що зумовило виникнення власної термінології. Отже, наукова розвідка, з одного боку, має правовий характер і послідовно зображує розвиток законодавства у сфері охорони культурної спадщини, з іншого боку – робота є міждисциплінарною, оскільки послуговується методологією та напрацюваннями суміжних наук – історії, державного управління, політології, пам'яткознавства тощо.

Значну увагу в роботі приділено питанням джерельної бази й стану дослідження проблеми в національній та іноземній правовій доктрині, а також методології дослідження охорони культурної спадщини в Україні. Безпосередньо цим питанням присвячено два перші розділи монографії. Заслугою авторки є не просто характеристика джерельної бази чи літератури з проблеми, що досліджується, а передусім намагання за результатами проведеної роботи

здійснити власну класифікацію, що, на нашу думку, їй вдалося. Так, Тамара Мазур цілком слушно зауважує, що універсальної класифікації джерел досі не розробила не лише юридична наука, а й інші галузі наукового знання. Водночас серед джерел дослідження виокремлено не лише джерела права, а й інші джерела відповідно до класифікації, яку застосовують у джерелознавстві.

Досить ґрунтовно у монографії опрацьовано літературу з досліджуваної проблематики. Зокрема, вартої уваги масив проаналізованих іноземних досліджень, які майже не відомі українським ученим. Причому Тамара Мазур також здійснює власну класифікацію таких досліджень, виокремивши основні напрями охорони культурної спадщини в міжнародному праві та національних законодавствах іноземних країн, які стали предметом уваги вчених. Також докладно розглянуто та класифіковано праці пам'яткоохоронної тематики, які вийшли друком в Україні за роки державної незалежності. Авторка простежила національну специфіку в цих дослідженнях, що дало змогу здійснити класифікацію їхніх основних напрямів, що відрізняються від іноземних.

Слід акцентувати увагу на розділі 3 «Історичні аспекти правової охорони культурної спадщини в Україні», у якому визначено низку аспектів, які раніше не вивчали вітчизняні дослідники. Ідеться про маловідомі сторінки пам'яткоохоронної діяльності українських урядів у 1917–1921 роках, співпрацю державних і недержавних інституцій у сфері охорони культурної спадщини, залучення до роботи в державних органах осіб, попри їхні політичні погляди та переконання з урахуванням їхньої фаховості тощо. Авторка уважно проаналізувала радянське пам'яткоохоронне законодавство. Не вдаючись до притаманної більшості нинішнім роботам загальної критичної риторики на адресу радянської правової системи, вона визначила як переваги, так і певну заідеологізованість, яка у сфері культурної спадщини виявилася в

знищенні величезної кількості пам'яток – культових споруд тощо.

Цікавим, на нашу думку, є висвітлення в монографії зарубіжного досвіду правової охорони культурної спадщини. Передусім імпонує те, що авторка не намагалася охопити його весь, а детально дослідила лише досвід тих країн, які мають схожу з Україною систему державного управління та вертикаль органів охорони культурної спадщини – Франції, Італії, Польщі. Дослідниця акцентувала увагу на тих позитивних, на її думку, зарубіжних новаціях, які можуть бути використані в нашій державі в процесі вдосконалення правового й інституційного забезпечення охорони культурної спадщини. Важливим також є розділ, у якому висвітлено процес адаптації національного законодавства у сфері охорони культурної спадщини до міжнародних норм і стандартів. Визначено ті прогалини, які потребують урегулювання та приведення у відповідність до міжнародних норм,

передусім – у контексті окупації Російською Федерацією Криму й розв'язання збройного конфлікту на Донбасі.

Правове й інституційне забезпечення охорони культурної спадщини в Україні на сучасному етапі в монографії схарактеризовано через зображення тих основних проблем, які потребують урегулювання в процесі реформування сфери охорони культурної спадщини. Дослідниця наводить конкретні пропозиції, які, на її переконання, необхідні для проведення реформ у галузі. Авторські положення та висновки містять узагальнені результати багаторічних наукових досліджень, їм притаманна наукова новизна. Отже, монографія Тамари Вікторівни Мазур буде корисною та пізнавальною не лише для правознавців, а й науковців, які працюють у суміжних галузях науки та яких цікавлять питання охорони культурної спадщини.

Рецензія надійшла до редколегії 18.06.2020

Kolodii A. – Doctor of Law, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine, Director of the Educational and Scientific Institute «Law Institute SHEI «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman», Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6647-700X>

Protection of Cultural Heritage in Ukraine: Legal Aspects

Review of the book: Mazur T. Legal protection of cultural heritage in Ukraine : monograph. Kyiv : Parlam. vyd-vo, 2020. 432 p.